ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

БЕЛАРУСКІ УНІВЕРСІТЭТ

ГАЗЕТА УЗНАГАРОДЖАНА ГАНАРОВАЙ ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

1984
20 СНЕЖНЯ
ЧАЦВЕР
№ 36 (1449)

Выходзіць раз у тыдзень

ОРГАН ПАРТКОМА, РЭКТАРАТА, КАМСАМОЛЬСКАГА І ПРАФСАЮЗНЫХ КАМІТЭТАЎ БЕЛАРУСКАГА ОРДЭНА ПРАЦОЎНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ У. І. ЛЕНІНА

Выдаецца з 1922 года.

"Беларускі універсітэт"
тэлетайп
• Учора • Сёння • Заўтра •

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ

студэнтаў універсітэта — удзельнікаў заключнага тура X Усесаюзнага конкурсу па грамадскіх навуках, гісторыі ВЛКСМ і міжнароднага маладзёжнага руху. За высокі ўзровень навуковых работ, пададзеных на конкурс, дыпломам МінВНУ СССР, ЦК ВЛКСМ і Усесаюзнага таварыства «Веды» І ступені ўзнагароджаны І. Крох і У. Семянькоў (гістфак). Дыплом МінВНУ СССР, ЦК ВЛКСМ і Усесаюзнага таварыства «Веды» ІІ ступені атрымала студэнтка гістарычнага факультэта Н. Міськевіч.

Дыплома МінВНУ СССР, ЦК ВЛКСМ і Усесаюзнага таварыства «Веды» ІІІ ступені ўдастоены У. Брайтэр, В. Палубятка, М. Хасэ (гістфак), І. Сташэўская (фізфак). Ганаровай граматай МінВНУ СССР, ЦК ВЛКСМ і Усесаюзнага таварыства «Веды» ўзнагароджаны А. Балцарава, А. Гутавец, Г. Квасіновіч, Л. Каленка, У. Фурс (гістфак), С. Вадкоўская, У. Саўчанка (геафак), Я. Віленскі (механіка-матэматычны факультэт), І. Паромчык (факультэт радыёфізікі і электронікі), Т. Сярак (ФПМ).

З. АЛЯШКЕВІЧ.

МЕСЯЦ ГІСТОРЫІ

закончыўся нядаўна ў Фаніпальскай сярэдняй школе. З гэтай нагоды на сустрэчу з вучнямі выязджалі студэнты з Афганістана, Конга, Чэхаславакіі і Кубы, што вучацца ў нашым універсітэце. Яны пазнаёмілі школьнікаў з гісторыяй сваіх краін, студэнт з Афганістана расказаў аб піянерскай арганізацыі краіны. Пры дапамозе дыяпазітываў Рауль Гарсія пазнаёміў вучняў з Кубай, з гісторыяй кубінскай рэвалюцыі. Вельмі добра была прынята «Купалінка» ў выкананні чэхаславацкіх студэнтак.

Доўга не сціхалі ў школе песні, якія выконвалі вучні і замежныя студэнты.

Д. ВАЦЛАВІЧОВА,
Я. МОРАНГАВА,
студэнткі з Чэхаславакіі.

СУСТРЭЧА КАМУНІСТЫЧНЫХ СБА

рэспублікі адбылася ва універсітэце. БДУ не выпадкова стаў месцам яе правядзення, бо адным з першых камуністычных атрадаў у Беларусі быў універсітэцкі СБА імя А. Матросава.

Мінулым летам байцы камуністычных атрадаў працавалі ў дзіцячых дамах, на будоўлях, у сельскай гаспадарцы.

І. ФІНКОЎСКІ,
студэнт факультэта журналістыкі.

● ТСН — У ВУЧЭБНЫ ПРАЦЭС

АЎТАМАТЫЗАВАНЫЯ НАВУЧАЛЬНЫЯ СІСТЭМЫ

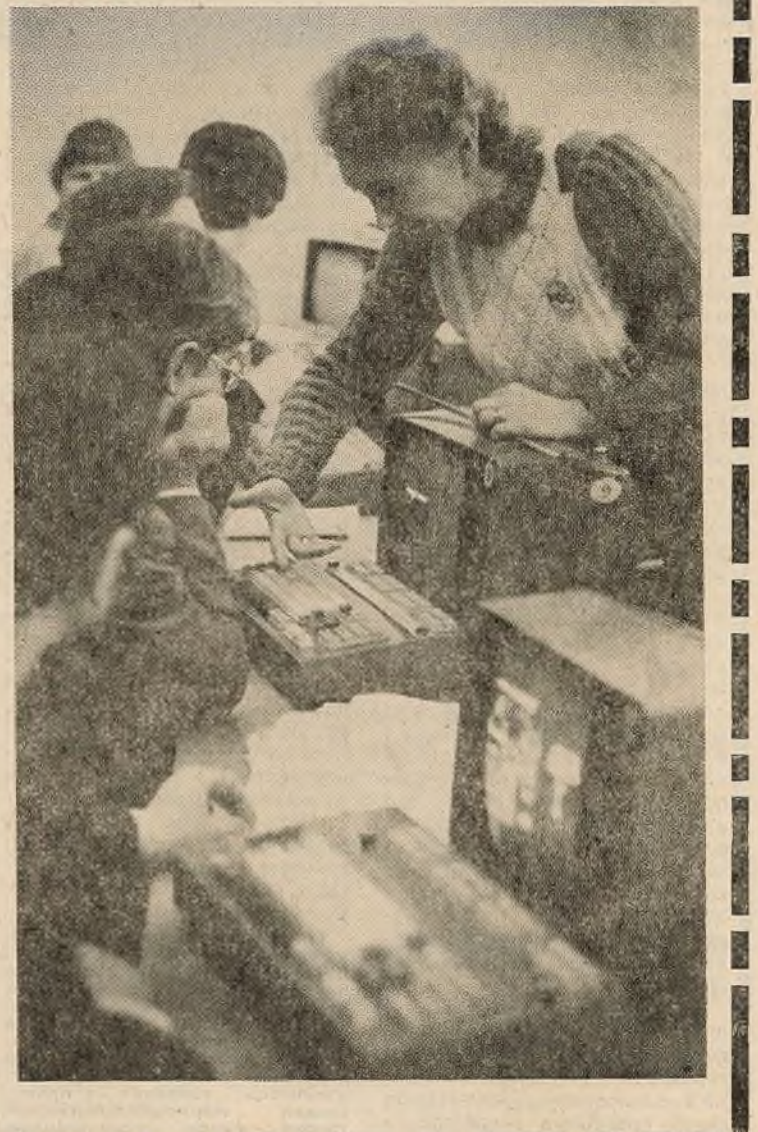

У практыку вышэйшай школы ўвайшлі розныя віды тэхнічных сродкаў навучання. Гэта вучэбнае кіно і тэлебачанне, лінгафонныя кабінеты, розныя сродкі кантролю, тэхнічныя сродкі на базе ЭВМ і мікрапрацэсарнай тэхнікі. Укараненне ў вучэбны працэс аўтаматызаваных навучальных сістэм (АНС) робіць яго больш індывідуалізаваным і эфектыўным, павышае матывацыю студэнтаў, змяняе характар працы выкладчыка.

Абмеркаванню назапашанага вопыту укаранення АНС у вучэбны працэс ВНУ краіны, распрацоўцы перспектыў правядзення навуковых і практычных работ па аўтаматызацыі навучання ў розных яго формах была прысвечана міжзанальная навукова-метадычная канферэнцыя «Выкарыстанне аўтаматызаваных навучальных сістэм у вучэбным працэсе», якая праходзіла ва універсітэце. У яе рабоце прынялі ўдзел прадстаўнікі вышэйшых навучальных устаноў Масквы, Ленінграда, Кіева, Рыгі, Казані, Новасібірска, Кішынёва, Мінска і іншых гарадоў. У ходзе канферэнцыі працавала тры секцыі. Было прачытана 165 дакладаў.

ШМАТ ЧАСУ прайшло з таго памятнага моманту, калі першы студэнт пераступіў парог першага ў свеце універсітэта і ў яго распараджэнне былі дадзены самы магутны на той час сродак навучання — дошка. Ішоў час, змяняўся студэнт і, вядома, мяняліся тыя сродкі навучання, якія прымянялі выкладчыкі, каб даць студэнтам найбольш трывалыя веды, падрыхтаваць яго добрым спецыялістам. І сёння для нас зусім не дзіўна, што існуюць такія класы, дзе студэнты атрымліваюць веды пры дапамозе аўтаматызаваных навучальных сістэм.

— Вы спытайце ў студэнтаў фізічнага факультэта пра

(Заканчэнне на 2-й і 3-й стар.).

● ЯК ЖЫВЕШ, ГРУПА?

Моцныя калектывам

Маё знаёмства з Аленай Аборынай, старастай групы другога курса аддзялення гісторыі КПСС гістарычнага факультэта, адбылося перад пачаткам заняткаў. Алена з цікавасцю аднеслася да просьбы расказаць аб сваёй групе, якую па выніках летняй экзаменацыйнай сесіі назвалі лепшай акадэмічнай групай універсітэта, расказаць аб тых, хто жыве і вучыцца побач. Гаварыла яна проста, упэўнена. У яе голасе чулася непадробная шчырасць, і я зразумела: калі ў калектыве ёсць такі чалавек, кожны будзе адчуваць двайную адказнасць за даручаную справу.

ЧАС ПРАЛЯЦЕЎ хутка. У аўдыторыю адзін за другім уваходзяць юнакі і дзяўчаты — тыя, пра каго ідзе размова.

Яны сустрэліся ў мінулым годзе. Маладыя людзі выбралі сваю дарогу ў жыцці: прыехалі на вучобу ва універсітэт. Перад імі стаяла складаная задача станаўлення студэнцкага калектыву, у якім можна было б плённа працаваць і цікава адпачываць. Задача сапраўды складаная, тым больш, што ў групе сабраліся прадстаўнікі адзінаццаці саюзных рэспублік. І кожнага з іх патрэбна зацікавіць, зрабіць так, каб ён як мага хутчэй уліўся ў студэнцкае жыццё, стаў актыўным яго ўдзельнікам. Вялікая адказнасць кладзецца на камсамольскае бюро. Ад работы камсамольскіх актывістаў залежыць і тое, якой будзе пасляхавасць, і тое, якім стане іх студэнцкі калектыў. Непрыкметна праляцелі дні, тыдні, месяцы вучобы, і падышлі студэнты да сваёй першай у жыцці сесіі.

— Якія ж яе вынікі? — пацікавілася я.

— Дрэнныя, — быў адказ.

Хай вас гэта не здзіўляе. Рэзультаты першай сесіі і сапраўды не вельмі добрыя. Прычыны? Іх шмат. І, бадай, галоўная — аднабаковая работа камсамольскага бюро, накіраваная ў асноўным на арганізацыю вольнага часу. Студэнты праводзілі дні імяніннікаў, вечары сярод сяброў з прыгатаваннем нацыянальных страў і г. д. Усё гэта, безумоўна, збліжала студэнтаў, дапамагала ім больш пазнаць адзін аднаго. Але вучоба і самая галоўная перашкода, звязаная з ёю, — моўны бар'ер — засталіся па-за ўвагай.

Пасля сесіі адбыўся камсамольскі сход, на якім вырашылі замацаваць за кожным непаспяваючым студэнтам выдатніка.

Што рашэнне было правільным, пацвердзіла наступная сесія: група выдатна здавала ўсе экзамены, і паспяховасць стала стопрацэнтнай. Прычым пяць студэнтаў здалі сесію толькі выдатна. Сярод іх Алена Байлукова, Валянціна Пячоннікава, Алена Аборына і іншыя. Дарэчы, дзяўчаты паказваюць прыклад не толькі ў вучобе. Яны актыўныя і ў грамадскім жыцці. І наогул, за што б ні браліся студэнты, ва ўсім яны праяўляюць сапраўдны энтузіязм, ініцыятыву.

А як рыхтавалася група да святкавання 40-годдзя вызвалення Беларусі!

— Часу на падрыхтоўку было мала, — гаворыць Алена Аборына,—але студэнты ўклалі ў сваё выступленне душу. Прадстаўніком кожнай рэспублікі было падрыхтавана па адламу нумару, і ў конкурсе прынялі ўдзел усе без выключэння. Праграма атрымалася эмацыянальная, насычаная. Яшчэ дагэтуль успамінаюць на факультэце, як узнёсла спявала Анаід Танаян з Арменіі, як цудоўна выступалі Х. Салімаў з Таджыкістана і Ларыса Бажога з Малдавіі і многія іншыя.

Не засталіся студэнты ў баку і ў час правядзення конкурсу газет і тартоў у дні святкавання 50-годдзя факультэта. І калі газету рыхтавалі ўсёй групай, то адказнасць за прыгатаванне тартоў цалкам лягла на плечы дзяўчат. Шмат давялося ім прыкласці намаганняў, каб ні ў чым не падвесці сваю моцную палову.

Акрамя таго, студэнты цудоўна правялі свой трэці семестр. Чацвёра з іх ездзілі ў будатрады: Наталля Чыстая і Таццяна Кахнюк працавалі ў атрадзе «Глорыя», а Алена Аборына і Джусумбек Амураліеў — у атрадзе імя С. Прытыцкага.

А калі да ўсяго сказанага дадаць, што студэнты групы — самыя актыўныя слухачы ФГП, што кожны камсамолец мае даручэнне, то ні ў кога, напэўна, не застанецца сумнення, што званне «Лепшая акадэмічная група» яны сапраўды носяць нездарма.

Л. КАВАЛЬЧУК,
студэнтка факультэта журналістыкі.

● ПРАФСАЮЗНАЕ ЖЫЦЦЁ

Ініцыятыве — крылы

Асобая роля ў фарміраванні і шырокім распаўсюджанні ўзораў творчай і высокапрадукцыйнай працы заўсёды належала сацыялістычнаму спаборніцтву. Адным з актуальных пытанняў тэорыі і практыкі яго з'яўляецца сёння праблема ўдасканалення форм і метадаў спаборніцтва і, у прыватнасці, сярод выкладчыкаў грамадскіх навук. Пры гэтым асабліва важна ўлічваць якасныя характарыстыкі дзейнасці выкладчыка, таму што спецыфіка яго працы выключае магчымасць чыста колькасных ацэнак работы. Нярэдка спаборніцтва ў сферы духоўнай вытворчасці арганізуецца без належнага ўліку спецыфікі, у адпаведнасці з тымі методыкамі, якія выкарыстоўваюцца ў калектывах, занятых матэрыяльнай вытворчасцю. Аптымальная і эфектыўная арганізацыя сацыялістычнага спаборніцтва ў сферы духоўнай вытворчасці — гэта перш за ўсё ўлік якасных характарыстык дзейнасці.

ВЯДОМА, што задача такой арганізацыі спаборніцтва з'яўляецца даволі складанай і комплекснай праблемай. Для яе рэалізацыі неабходна добра прадуманая сістэма выхаваўчых, арганізацыйных і даследчых мерапрыемстваў. Значную ролю ў дасягненні высокай эфектыўнасці і якасці працы выкладчыкаў грамадскіх навук у ВНУ можа адыграць рацыянальная і навукова абгрунтаваная сістэма мерапрыемстваў па комплекснай ацэнцы сацыялістычных абавязацельстваў кожнага супрацоўніка кафедры і падвядзенню вынікаў спаборніцтва на базе дэталёва распрацаваных методык па яго арганізацыі, якія ўлічвалі б асаблівасці духоўнай вытворчасці. У нейкай ступені гэты вывад пацвярджае вопыт калектыву кафедры марксісцка-ленінскай філасофіі гуманітарных факультэтаў БДУ імя У. І. Леніна.

У 1980 годзе партыйнай і прафсаюзнай арганізацыямі кафедры сумесна з яе сацыялагічнымі службамі распрацавана і на працягу ўжо чатырох гадоў практычна апрабіравана спецыяльная методыка арганізацыі і падвядзення вынікаў сацыялістычнага спаборніцтва сярод супрацоўнікаў кафедры. У ёй зроблена спроба адлюстраваць асноўныя напрамкі дзейнасці выкладчыкаў грамадскіх навук.

Гэтая методыка ўключае некалькі раздзелаў. Уступны, у якім сфармуляваны некаторыя агульныя палажэнні, што адлюстроўваюць спецыфічныя асаблівасці кафедры грамадскіх навук, асноўныя функцыянальныя абавязкі яе супрацоўнікаў і важнейшыя патрабаванні, якія прад'яўляюцца да якасных характарыстык іх вучэбна-метадычнай, навукова-даследчай і грамадскай дзейнасці.

Другі раздзел уяўляе сабой разгорнутае абгрунтаванне «эталоннай» мадэлі сацыялістычных абавязацельстваў выкладчыка кафедры грамадскіх навук на каляндарны год па асноўных напрамках яго дзейнасці. Натуральна, што гэта «эталонная» мадэль карэкціруецца кожным выкладчыкам у адпаведнасці з яго асабістымі творчымі планамі і індывідуальнымі асаблівасцямі.

Змест трэцяга раздзела складаюць прыкладныя крытэрыі ацэнкі рэзультатаў спаборніцтва за каляндарны год. Такая ацэнка ажыццяўляецца па чатырох асноўных напрамках, кожны з якіх мае свой каэфіцыент значнасці.

Вучэбная работа мае каэфіцыент значнасці 20, таму што забеспячэнне вучэбнага працэсу з'яўляецца галоўным прафесійным абавязкам выкладчыка вышэйшай школы. Пры падвядзенні вынікаў спаборніцтва ўлічваецца не толькі агульная вучэбная нагрузка, выкананая выкладчыкам на працягу года, але, у першую чаргу, ацэньваюцца якасныя параметры гэтай работы. У асобную графу выдзяляюцца спецкурсы і спецсемінары.

Другім важным напрамкам прафесійнай дзейнасці выкладчыка з'яўляецца вучэбна-метадычная работа (каэфіцыент значнасці — 7). У гэтай частцы методыкі дадзены крытэрыі ацэнкі такіх відаў работы, як напісанне падручнікаў і метадычных дапаможнікаў, арганізацыя і правядзенне студэнцкіх навукова-метадычных канферэнцый, распрацоўка новых лекцыйных курсаў, наглядных дапаможнікаў, планаў, праграм і г. д. Тут таксама вялікая ўвага ўдзелена ацэнцы якасці работы. З гэтай мэтай уведзены розныя каэфіцыенты, што дазваляюць адлюстроўваць узровень метадычнага ўдасканалення лекцыйных курсаў і семінарскіх заняткаў, не толькі колькасць, але і якасць падрыхтаваных да ўдзелу ў конкурсах і канферэнцыях студэнцкіх навуковых работ, ранжыраваць ацэнку метадычных дапаможнікаў і падручнікаў, выдадзеных у цэнтральных ці мясцовых выдавецтвах.

Значная роля ў методыцы адводзіцца ацэнцы навукова-даследчай работы выкладчыка, якая мае каэфіцыент значнасці 10. Улік якасных характарыстык гэтай работы ажыццяўляецца ў асноўным па двух напрамках: а) дыферэнцыраваная ацэнка розных відаў публікацый (манаграфій, брашур, раздзелаў у калектыўных манаграфіях, артыкулаў, тэзісаў выступленняў) з улікам характару выдання (міжнародны, усесаюзны, рэспубліканскі і г. д.); б) наяўнасць рэцэнзій на навуковую прадукцыю выкладчыка кафедры, апублікаваных у справаздачным годзе.

Грамадска-палітычная і ідэйна-выхаваўчая работа супрацоўніка кафедры з'яўляецца чацвёртым важным напрамкам яго дзейнасці (каэфіцыент значнасці —5). Тут ацэньваюцца тыя віды работ, якія выконваюцца як пастаянныя і часовыя даручэнні партыйных органаў, дзейнасць, звязаная з прапагандай марксісцка-ленінскай тэорыі сярод насельніцтва. Асобнае месца займае ідэйна-выхаваўчая і прапагандысцкая работа сярод студэнтаў. Тут знайшла сваё адлюстраванне работа па кіраўніцтву студэнцкімі навуковымі гурткамі, дыскусійнымі клубамі, па ўдзелу ў арганізацыі і правядзенні Ленінскага заліку, «круглых сталоў», вечароў пытанняў і адказаў, сустрэч у студэнцкіх інтэрнатах, вечароў інтэрнацыянальнай дружбы і многіх іншых выхаваўчых мерапрыемстваў.

Арганізацыя сацыялістычнага спаборніцтва на нашай кафедры ажыццяўляецца такім чынам, каб максімальна стымуляваць дзейнасць кожнага супрацоўніка, садзейнічаць сістэматычнаму паляпшэнню індэксу яго працоўнага ўдзелу ў рабоце калектыву. Гэта тым больш важна ўлічваць у такіх спецыфічных працоўных калектывах, як кафедры грамадскіх навук. Не сакрэт, што выкладчыку кафедры даволі цяжка разлічваць на поспех у спаборніцтве з прафесарам ці дацэнтам. Вось і здараецца часам, што ўзрастаючы з году ў год разрыў паміж пераможцамі спаборніцтва і яго астатнімі ўдзельнікамі нараджае настрой бесперспектыўнасці, паралізуе асабістую творчую ініцыятыву і зніжае агульны вытворчы патэнцыял калектыву. Каб пазбегнуць гэтага, неабходна было больш глыбока і канкрэтна прадумаць сістэму падвядзення вынікаў сацыялістычнага спаборніцтва, маральнага і матэрыяльнага заахвочвання яго ўдзельнікаў і пераможцаў. Для гэтага на кафедры па выніках каляндарнага года вызначаюць індывідуальны індэкс працоўнага ўдзелу кожнага члена калектыву, што дае магчымасць параўнаць не толькі рэзультаты перадавікоў, але і зафіксаваць змены асабістага ўкладу кожнага супрацоўніка ў агульны рэзультат дзейнасці падраздзялення. Таму неабходна ўдасканаліць і практыку заахвочвання пераможцаў і ўдзельнікаў сацыялістычнага спаборніцтва, якія дасягаюць устойлівых вынікаў у павышэнні свайго індывідуальнага індэксу працоўнага ўдзелу.

Ажыццяўленне гэтых мерапрыемстваў на нашай кафедры дало магчымасць дасягнуць значных поспехаў у рабоце. Так, калі ў 1980 годзе асноўныя рэзультаты дзейнасці кафедры вылічваліся сумай балаў 3714, то ўжо ў 1983 годзе гэта сума вырасла да 7874. Патрэбна дадаць, што істотна ўзрос сярэдні бал па кафедры, што сведчыць аб устойлівай тэндэнцыі росту індывідуальнага індэксу працоўнага ўдзелу кожнага. Не выпадкова кафедра ўжо тры гады займае першае месца ў сацыялістычным спаборніцтве сярод кафедраў грамадскіх навук універсітэта, дабіваючыся высокіх паказчыкаў у вучэбна-метадычнай, навукова-даследчай і ідэйна-выхаваўчай рабоце.

Вопыт нашага калектыву па арганізацыі сацыялістычнага спаборніцтва і падвядзенню вынікаў яго адобраны парткомам і прафсаюзным камітэтам універсітэта. Ім зацікавіліся многія навукова-педагагічныя калектывы не толькі ВНУ Мінска, але і за яго межамі. У 1983 годзе на аснове распрацаванай і апрабіраванай намі методыкі было створана новае палажэнне аб сацыялістычным спаборніцтве паміж кафедрамі грамадскіх навук ва універсітэце.

Пры пераходзе ад унутрыкафедральнага ўзроўню да міжкафедральнага былі ўнесены карэктывы ў методыку арганізацыі і падвядзення вынікаў спаборніцтва. У распрацаванай методыцы выдзелена 6 раздзелаў, якія адлюстроўваюць узровень павышэння кваліфікацыі выкладчыкаў і рост навуковых работнікаў, вучэбна-метадычную і навукова-даследчую работу выкладчыкаў, рэзультаты навукова-даследчай працы студэнтаў, работу па камуністычнаму выхаванню студэнтаў, грамадска-палітычную і арганізацыйна-масавую дзейнасць. Па кожнаму раздзелу вызначаецца інтэнсіўнасць работы кафедры, вылічваецца сярэдні паказчык аб'ёму работы, што даводзіцца на аднаго выкладчыка. Гэтыя паказчыкі параўноўваюцца, ранжыруюцца і выводзіцца месца-бал кафедры па дадзенаму раздзелу. Затым балы сумміруюцца і знаходзіцца выніковы паказчык, па якому вызначаецца месца, занятае кафедрай у сацыялістычным спаборніцтве. Рэзультаты работы параўноўваюцца паміж сабой, што дазваляе на агульным фоне лепш убачыць свае дасягненні, вызначыць слабыя ўчасткі работы, мабілізаваць намаганні на павышэнне эфектыўнасці дзейнасці кафедры на ўсіх напрамках работы.

На чэрвеньскім (1983 г.) Пленуме ЦК КПСС было падкрэслена, што ў арсенале выкладчыка грамадскіх навук сёння «...павінны быць не проста аўтарытэт прадстаўляемай ім навукі, але і дакладнасць уласнай ідэйнай пазіцыі, абаянне шукаючай думкі, маральная прывабнасць асобы». Толькі пры гэтай умове можна разлічваць на высокую эфектыўнасць разгледжаных мерапрыемстваў па арганізацыі сацыялістычнага спаборніцтва ў калектывах, занятых духоўнай вытворчасцю.

В. СЦЁПІН,
загадчык кафедры марксісцка-ленінскай філасофіі гуманітарных факультэтаў;
А. ЗЕЛЯНКОЎ,
А. ДУДКО,
выкладчыкі кафедры.

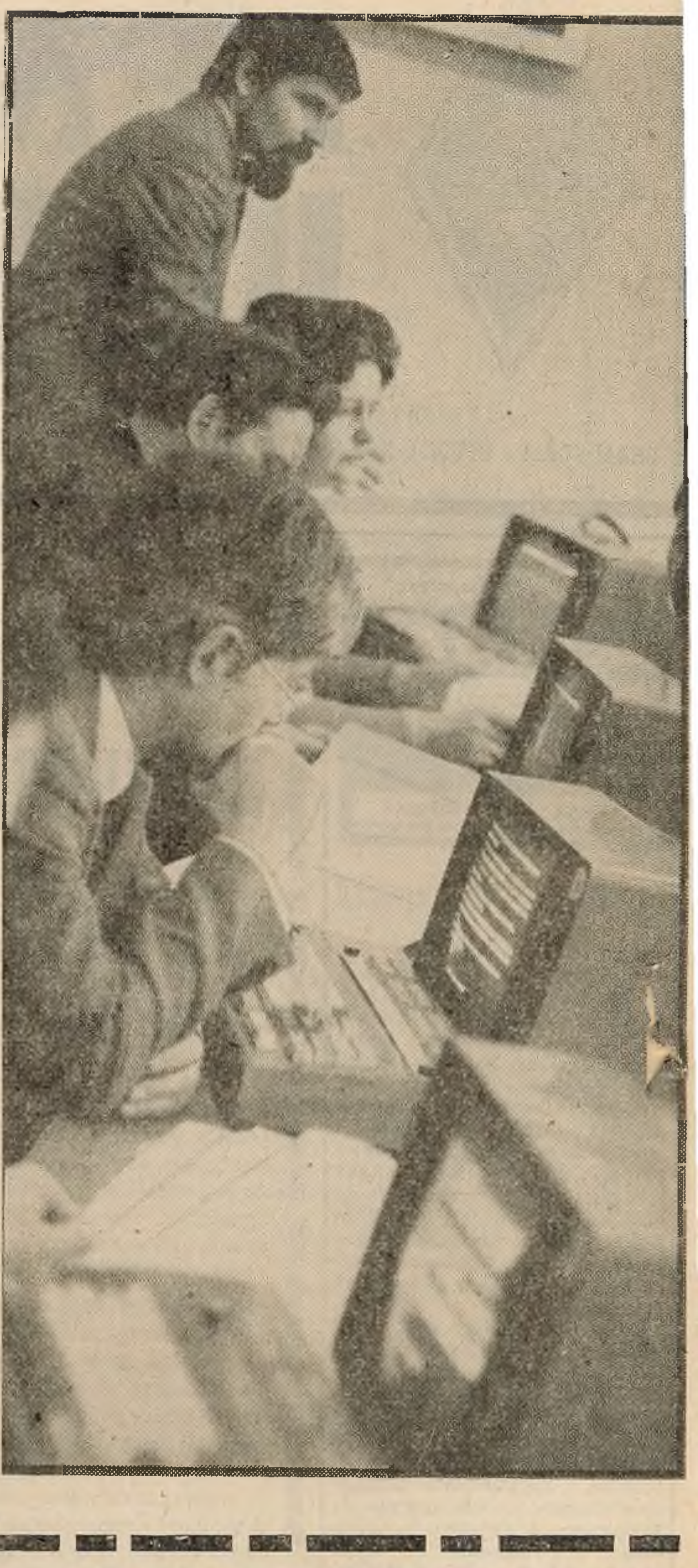

● СУСТРЭЧЫ ДЛЯ ВАС

Іван Навуменка: «Пішу пра свайго сучасніка»

З даўніх часоў, так ужо павялося на нашай беларускай зямлі, самых жаданых гасцей сустракаюць хлебам-соллю. Хлебам-соллю ды добрым словам сустракаў філфак у той дзень Івана Якаўлевіча Навуменку...

У АСОБЕ гэтага чалавека спалучылася так багата, што філфакаўцы чакалі: прыйдзе вядомы беларускі пісьменнік і ў той жа час рады былі сустрэчы з віцэ-прэзідэнтам акадэміі навук БССР. І яшчэ, яны ведалі: прыйдзе свой чалавек, той, хто вучыўся, выкладаў, той, у каго тут, на філфаку, так багата настаўнікаў, вучняў, сяброў...

— Вы ўжо шэсць гадзін адсядзелі. Шмат ежы духоўнай атрымалі. А тут яшчэ сустрэча са мною. Ведаю, браце, гэтым сыты не будзеш, таму буду карацей.

З чаго пачынаецца пісьменнік! З таго, што дала яму прырода, — разважае Іван Якаўлевіч,—вядома, асабістая праца, а яшчэ час, традыцыі... Пісьменнік не можа быць пісьменнікам, калі ён, пакінуўшы вёску дваццаць гадоў назад, стаўшы закаранелым гараджанінам, пачынае пісаць пра сённяшні дзень сяла. Патрэбна добра ведаць праблему, каб аб ёй можна было гаварыць са старонак кніг.

Добра ведаць праблему... Ох, і ведае ён гэтае студэнцкае жыццё! Сам жа вучыўся на філфаку. Іменна тут і нарадзіўся як пісьменнік, кнігі свае тут напісаў. У 1954 годзе пачаў выкладаць, кафедрай кіраваць.

— Во дзе была спрыяльная атмасфера для работы! Я быў нібы ў кветніку, сярод маладых, узнёслых. Таму і хацелася пісаць пра гэту маладосць.

Яны былі крыху рамантыкі, як гэта ўласціва моладзі. Яны ма-

АЎТАМАТЫЗАВАНЫЯ НАВУЧАЛЬНЫЯ СІСТЭМЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

заняткі ў класе АТНС, і яны вам шмат чаго раскажуць, — гаворыць дацэнт М. І. Мішурная. — У класе аўтаматызаванай навучальнай сістэмы ў ролі выкладчыка выступае машына. Сцэнарый яе заданняў закладвае аўтар-выкладчык. І далей дыялог ужо ідзе паміж машынай і студэнтам. Машына ўлічвае памылкі, ацэньвае веды, растлумачвае незразумелыя месцы. Гэта дазваляе выкладчыку вызначыць, на якім узроўні знаходзяцца веды студэнта. Калі з пяці пытанняў ён рашае толькі адно, то, вядома, ёсць сэнс даць яму больш лёгкае заданне або парэкамендаваць пачытаць кнігу, больш уважліва прагледзець канспект.

А паспяваючаму студэнту, вядома, будзе большае задавальненне папрацаваць над складанымі задачамі. Як паказвае вопыт, у аўтаматызаваным класе студэнт выконвае куды большы аб'ём работ, чым у звычайным. Любое яго заданне кантралюе машына, і ў яго няма часу займацца іншымі справамі. Засваенне ключавых пытанняў па адной тэме у класе АНС у сярэднім складае 54,5 працэнта, пры традыцыйным навучанні — 44,8 працэнта. Студэнт, які вывучаў тэму ў рэжыме АНС, праз паўмесяца змог аднавіць у памяці ў сярэднім на 4,7 працэнта больш інфармацыйных адзнак, чым пры традыцыйным спосабе навучання. Аднак на гэтых занятках студэнты стамляліся хутчэй, чым пры традыцыйным навучанні. У два разы больш стамляўся іх зрокавы аналізатар. Калі ў студэнтаў на працягу звычайных дзвюх гадзін заняткаў частата сардэчных скарачэнняў павялічвалася ў сярэднім на 5 удараў у мінуту, а ў 10 працэнтаў выпадкаў на 15 удараў, то ў студэнтаў, якія займаліся ў рэжыме АНС, частата сардэчных скарачэнняў павялічвалася ў сярэднім на 12 і больш удараў у мінуту, а ў 13 працэнтаў выпадкаў — да 25 удараў.

Зараз кафедры псіхалогіі ўзялі пад увагу гэтую праблему. Вучоныя прапаноўваюць праз пэўныя прамежкі часу рабіць адпачынак: уключыць музыку, пахадзіць па пакоі. Яшчэ задавальняе студэнта і тое, што ён адразу бачыць вынікі сваёй працы. Машына вызваляе яго ад работы па афармленню заданняў.

Выкладчыку таксама ёсць магчымасць папрацаваць творча: пры састаўленні праграм. Ён вызваляецца ад чарнавой работы: праверкі, аналізу памылак.

Чаго можна чакаць ад аўтаматызаваных класаў у далейшым? Безумоўна, яны будуць ўдасканальвацца, больш шырока выкарыстоўвацца ў вучэбным працэсе. У асобных выпадках ёсць магчымасць праводзіць нават лекцыі з дапамогай АНС. Асабліва карыснымі яны могуць быць для студэнтаў завочнага аддзялення, таму што значную колькасць матэрыялу ім патрэбна засвоіць у кароткі час.

А. АНАТОЛЬЕВА.

НА ЗДЫМКАХ: у класе АТНС (на першай старонцы); удзельнікі канферэнцыі знаёмяцца з навінкамі АНС.

Фота А. Валошына.

● МЫ — ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІСТЫ

МОВА НАВУКІ — МОВА ДРУЖБЫ

НА ФІЛАЛАГІЧНЫМ факультэце нядаўна адбылася значная падзея — у адзін дзень былі паспяхова абаронены кандыдацкія дысертацыі па рускай мове замежнымі грамадзянамі Мухамедам Абдэльхамімам Мухамедам з Судана і Сумана Канэ з Малі. Работы аспірантаў кафедры рускай мовы атрымалі высокую ацэнку вядомых вучоных-лінгвістаў. Так, на абароне дысертацыі прадстаўніком Судана ў якасці першага апанента выступіла загадчыца кафедры Інстытута рускай мовы імя А. С. Пушкіна прафесар Н. І. Фарманоўская. Яна дала станоўчую ацэнку фактычнаму матэрыялу і глыбіні навуковага аналізу дысертацыі.

Разам з дысертантамі радаваліся і іх кіраўнікі дацэнты кафедры рускай мовы С. М. Прохарава і Н. В. Фядотава.

Пасля абароны маладыя вучоныя сардэчна дзякавалі Савецкай дзяржаве, беларускаму народу, нашаму універсітэту за гасціннасць, клопат і ўсебаковую дапамогу.

Пройдзе некаторы час, і высокакваліфікаваныя спецыялісты-філолагі, кандыдаты навук паедуць у свае краіны, каб выконваць адну з важнейшых сваіх задач: павышаць узровень выкладання рускай мовы — мовы міру, супрацоўніцтва і дружбы.

НА ЗДЫМКАХ: Сумана Канэ, Н. В. Фядотава, С. М. Прохарава і Мухамед Абдэльхамім Мухамед пасля абароны.

Г. ЮРЧАНКА,
загадчык лабараторыі філалагічнага факультэта.
Фота аўтара.

рылі, будавалі планы. Яны былі шчаслівыя. Рэвалюцыя адкрыла ўсе шляхі: хочаш—вучыся, хочаш—ідзі працаваць. І вось гэты рамантычны парыў сутыкнуўся з вайной. Усё тое, што дала ім Савецкая ўлада, яны гатовы былі абараняць.

20 мільёнаў жыццяў загубіла вайна. Заўважце, колькі сярод іх было маладых. Яны, гарачыя, поўныя нянавісці, рваліся на бой з ворагам...

Асабісты ўдзел пісьменніка ў партызанскім руху дапамог яму пры стварэнні вобраза свайго пакалення. Пачынаючы з лірычных апавяданняў, ён і ў раманах па-ранейшаму карыстаецца прыёмамі лірычнага пісьма, але гэты лірызм спалучаецца з эпічным пачаткам, аналітычнасцю. Так у літаратуру ўваходзіць раман «Сасна пры дарозе» (1962 г.), «Вецер у соснах» (1967 г.), «Сорак трэці» (1973 г.).

— Ёсць яшчэ задума напісаць кнігу чацвёртую,—дзеліцца сваімі планамі Іван Якаўлевіч,— у якой хочацца прадоўжыць складаныя лёсы сваіх герояў, але ўжо ў іншых умовах.

А як жа сталася, што замест аблюбаванага лірычнага апавядання з-пад пяра пісьменніка выходзіць раман?

— Зноў жа была задума напісаць апавяданне. Раман патрабаваў больш сур'ёзнай працы, вопыту. Але патрэбна нешта вельмі любіць, каб з гэтай любові нешта нарадзілася. Любоў нараджае музыку душы, свой настрой, рытм. Я быў у тых Васілевічах—рэальна існуючай вёсцы,—хадзіў у лес. Была і тая будка, з боку якой шумелі сосны. Было неяк вельмі міла, хораша на душы. Гэты паэтычны настрой і падштурхнуў напісаць апавяданне. Але тады я зразумеў: для апавядання занадта многа пачуццяў, дум... Так паявіўся раман «Сасна пры дарозе».

І. Навуменка — пісьменнік, творчасць якога стала вельмі блізкай і дарагой чытачу. Імена ў літаратуры выявіўся вялікі талент мастака. А ўсё пачыналася з журналістыкі. І ў рэдакцыі працаваў, і на факультэце журналістыкі вучыўся, і ўсё ж выбраў мастацкую літаратуру.

— Журналіст у сваёй творчасці карыстаецца фактамі, якія нельга змяніць. Пісьменнік не можа сказаць, пра каго ён напісаў, ён абагульняе, дадае. Нярэдка ў мяне пытаюцца, дзе тыя мясціны, якія я апісваю, хто тыя людзі, пра якіх гавару. Што адказаць! Калі едзеш на Валожын, ёсць там развілка дарог і стаіць там прыгожая вёсачка. Гэта і стала штуршком для таго, каб напісаць апавяданне «Развітанне ў Кавальцах». Або «Іван ды Мар'я». Нейкі своеасаблівы адбітак пакінула сустрэча з адной жанчынай. Гэта сустрэча і стала падставай для таго, каб напісаць апавяданне.

У інтэрнаце па вуліцы Свярдлова цэлую ноч было вяселле. Дзяўчаты і хлопцы танцавалі так, што нельга было заснуць. Мне думалася: чаго яны так грукаюць! І тады я ўспомніў свой час, сваё пакаленне. Так склаўся сюжэт для новага апавядання. Заўсёды нешта жыццёвае кладзецца ў аснову твора, а потым ужо дзейнічае аўтарская фантазія.

І яшчэ. Крытыкі Івана Навуменку называюць пісьменнікам станоўчага героя.

— А ці ведаеце вы, як над ім цяжка працаваць! І як няпроста расказаць аб тым, як па часцінках збірае ён гэтае шчасце, як змагаецца са злом, як пераадольвае перашкоды на сваім шляху.

Іван Якаўлевіч яшчэ спачатку, запэўніўшы аўдыторыю ў тым, што ён не будзе яе доўга затрымліваць, і сам не заўважыў, як хутка прайшла гадзіна, за ёю другая, а дзяўчаты і хлопцы слухалі яго з неаслабнай увагай. А потым, калі папрасілі адказаць на пытанні, Іван Якаўлевіч быў здзіўлены: такой колькасці запісак яму ніколі яшчэ не даводзілася атрымліваць.

Вось што значыць чалавек нібы з дальняй дарогі вярнуўся ў родны дом. Як па-бацькоўску шчыра і па-мацярынску проста пытаюцца ў яго пра творчыя справы.

— Іван Якаўлевіч, а як Вы паспяваеце сумяшчаць працу пісьменніка з працай віцэ-прэзідэнта Акадэміі навук БССР?

— Вядома, нялёгка.

— А пра што Вы больш за ўсё любіце пісаць?

— Пішу пра свайго сучасніка—маладога героя Вялікай Айчыннай. Але куды лепш пісаць пра мірны час...

— Іван Якаўлевіч, а Вы шчаслівы?

— Шчаслівы, калі адчуваю, што патрэбен людзям.

Вось так прайшла гэта сустрэча на філфаку.

— Я абавязкова напішу пра наш з вамі факультэт,—паабяцаў Іван Якаўлевіч.

Што ж, будзем чакаць новых твораў пісьменніка. Думаецца, што ўжо ўзнятая ім тэма жыцця універсітэта ў аповесці «Летуценнікі» знойдзе добры працяг.

А. МАТУСЕВІЧ,
наш кар.

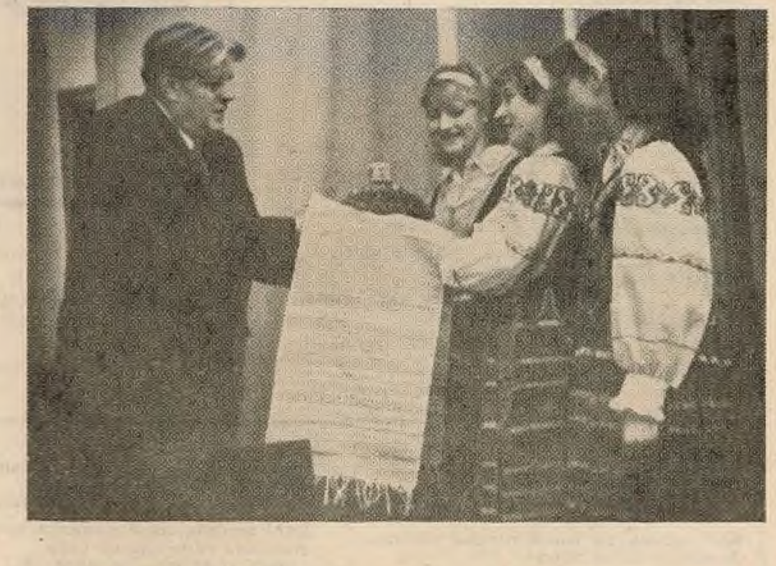

Жадаю студэнтам нашага слаўнага БДУ здзяйснення самых высокіх мар і жаданняў. У першую чаргу паспяхова скончыць Універсітэт, а далей служыць добра грамадству, верна, самаадданна служыць нашай Савецкай Радзіме. І. Навуменка.

Ружовы ранак

Марына АБРАГІМОВІЧ

ПРАЛЕСКІ

Вясна абдымкі цёплыя і ўсмешкі
Дарыла шчодра небу і зямлі.
І першыя, як неба сінь, пралескі
На досвітку аднойчы ўзышлі.
Яны ўздыхнулі лёгка на абшары,
Пялёсткі кволыя ўздымалі, як маглі.
Малыя, а ўсяму зямному шару
Вянок сплялі.

СНЕГ

Ляці, сняжок, ляці, няспынны,
Выбоіны і каляіны,
Трывогу, жаль зацерушы,
прыкрый,
схавай!..
І на душы
Так бела, роўна, як нічога:
Я, снег, трывога і дарога.

ЛЕС ЗАДЫХАЎ ПРАДЧУВАННЕМ ЛІЎНЯ...

Лес задыхаў прадчуваннем ліўня,
Поўны захаплення, моцы-сілы.
Заспявалі вольна і парыўна
У вольнай вышыні галіны-крылы;
Заспявалі, нібы ў моры хвалі...
Вочы прыкрываю ледзь — і бачу:
Дрэвы-ветразі, палоненыя даллю,
Нібы цацкі ў далонях дзіцячых.

Леанід ТРУБАЧ

У КАРЭЛІІ

Ой, рэчка Кепа, не спрачайся
З аслізлым каменем парогаў!
Рыбацкі вечар, паспяшайся:
Тайга — няблізкая дарога.
Агонь атуліць цеплынёю
Святло юначага прызнання,
І рукі — крыллем над табою
У вечаровым нашым ранні.
...Шугалі іскры пад нябёсы
І там, халодныя, знікалі.
А словы біліся аб плёсы,
Як чаек крыкі па-над хваляй.

ІМГНЕННІ

-1-

Апускалася сонца на плечы
Задуменных увечары дрэў.
Клён пахілы падумаў аб вечным,
Як апошнім лістом дагарэў.

-2-

Цішыню навакольных прастораў
Лось-вандроўнік знянацку абудзіць...
У прыроды не злічыш паўтораў,
Толькі ў нас іх ніколі не будзе.

Жанна ПАХАДНЯ

МЛЕЧНЫ ШЛЯХ

Млечны шлях маёй надзеі
У туманах блукае, —
Хай туман і не радзее,
Шлях мой не знікае.

Млечны шлях маёй надзеі —
Аж за небакраі!..
Я ў яго, бы ў чарадзея,
Веры не губляю.

Не пытае мяне, дзе я,
З кім я размаўляю, —
Млечны шлях маёй надзеі
Штодня ўваскрасае.

У РУЧАЙКА ПРАЗРЫСТАГА

У ручайка празрыстага —
хоць кроплю чысціні,
У неба яснавокага —
хоць зорачку натхнення,
У сонейка лагоднага —
праменьчык цеплыні,
У лёсу чарадзейнага
прасіць мне бласлаўлення!..

Водар жытняга ХЛЕБА...

СЁННЯ ў «Ружовым ранку» ўпершыню выступаюць два першакурснікі — Марына Абрагімовіч і Міхась Скобла. Іх вершы ўжо абмяркоўваліся на пасяджэннях літаб'яднання «Узлёт» і былі цёпла сустрэты калегамі-студэнтамі. Міхась Скобла разам з Валянцінай Місюк, Аленай Забаронак, Жаннай Пахаднёй сёлета сталі ўдзельнікамі штогадовай нарады маладых, якую праводзіць Саюз пісьменнікаў Беларусі ў Каралішчавічах пад Мінскам. Марына Абрагімовіч — мінчанка, Міхась Скобла скончыў Дзярэчынскую сярэднюю школу ў Зэльвенскім раёне на Гродзеншчыне. Іх вершы — не падобныя і разам з тым аб'яднаны не толькі маладосцю светаадчування, светабачання, але і чымсьці большым, што хораша выказала сябе заключнымі радкамі верша Міхася Скоблы: «А да самых далёкіх Галактык водар жытняга хлеба плыве». Гэтае пачуццё Радзімы звязана з далёкімі Галактыкамі, з сённяшнім асваеннем чалавекам космасу — яно само па сабе красамоўна як новае ў нашай маладой паэзіі ўвогуле.

Добра сваімі вершамі стартуе Міхась Скобла. Ды не толькі ён. І, як заўсёды, прадстаўляючы новыя імёны, мы паўтараем: «У добры час!»

Алег ЛОЙКА,
кіраўнік літаб'яднання «Узлёт».

Тамара КАБАНЬКОВА

* * *

И плескалась радость через край...
И сияло солнышко так щедро,
Ты у той заветной нашей вербы,
Хоть во сне, встречай меня, встречай.

Знал бы ты, как я тебя любила...
А метель белым-бело мела.
Пуще, чем метель, к тебе спешила.
Да не я, тропинка... не нашла.

Міхась СКОБЛА

* * *

Выйшаў месяц да млечнай сцяжынкі
І, на поле зірнуўшы здаля,
Запрашае Сусвет на дажынкі,
Што святкуе планета Зямля.

Запрашае на мове даверу
Слухаць жніўныя сны землякоў,
Запрашае ён Марс і Венеру
Прычасціцца святлом васількоў.

Шчыраваў на ўрадлівым палетку
І яго залаценькі сярпок,
Прытаміўся, і коцяцца зрэдку
Зоркі поту ў блакітны паўзмрок.

Ад гасціннае месячнай ўсмешкі
Пасвятлела на ўтульнай зямлі...
Мы ідзём па духмяным узмежку,
А навокал так пахнуць палі!

Жніўнай песняй прасторы сагрэты,
А ў душы — малады неспакой.
Хай заздросціць планеты Сусвету
Шчодрай, велічнай долі зямной!

Прысак зорных кастроў дагарае,
Сны ў касмічную ноч паплылі...
Мы — зямляне — з табой, дарагая,
Крочыць нам па зялёнай зямлі!

Безліч сцежак, няроўных і гладкіх
Лёс раскідаў па росным траве...
А да самых далёкіх Галактык
Водар жытняга хлеба плыве.

САМАЕ ПРОСТАЕ

Я многа прайшоў і праехаў дарог,
Юнацкай надзеяй акрылены,
Што недзе, як Млечны, і мой шлях пралёг.
Вярнуўся стамлёны, запылены.

Пабачыў нямала прыгожых мясцін
Пад небам і зорным, і сонечным.
Як лета плыло ў адцвітаўшую сінь,
Сачыў я, над Нарачу стоячы.

Глядзеў, як на месцы палескай дрыгвы
Тчэ сонца прастору пшанічную.
Буслы запрашалі мяне ў паплавы,
Зубры — у Белавеж маляўнічую.

Здавалася часам: знайшоў я свой лёс,
Свой шлях распазнаў я на ростанях,
Ды ўсё ж адчуваў: не хапае чагось,
Як нечага самага простага.

Каб з твару зняць стомленасць марных трывог,
Я збочыў да логу з крыніцаю.
А смагу ўталіўшы, прылёг на мурог
Пад вербы павеўныя, ніцыя.

Ды дрэвы шапталі: «Не спі, паглядзі ж
На самае простае, роднае».
Дзе неба пырнула ў азёрную ціш,
Схілілася хатка самотная.

* * *

Будзеш ехаць па гэтай дарозе,
Азірніся на мой хутарок.
На старым абшарпаным парозе
Затрымай непаволыны свой крок.

Хай жыццё сабе далей прастуе,
Хай дыміцца гарачы гудрон,
Ты прысядзь, я цябе пачастую
Хмельным водарам сцішаных крон.

Скрыгацяць апантаныя колы:
«Кожны міг беражы, беражы.
Не зважай на заносы, праколы,
Не марудзь на крутым віражы».

Спешка веку? Ты простая пешка
У гульні на прасторах Зямлі?
Дзе ж твая асабістая сцежка,
Чалавекам ты станеш калі?

Кінь дарэмна імчаць, мітусіцца,
Азірніся лепш, дружа, назад.
Хай матуля не толькі прысніцца,
Але ўбачыць цябе ля прысад.

Адхісніся ад згубнае спешкі
І Радзіму, і роздуму смак
Прытулі да матулінай ўсмешкі.
Выбачай, як сказаў што не так.

Галіна РАКОЦА

ПРЫНАЛЕЖНАСЦЬ

Калі ноччу за мной пільна сочаць
Зялёныя вочы зорак

І залаты коўш Мядзведзіцы
Звісае так нізка,
Што можна ім зачарпнуць лёгка
З любой крыніцы жывой вады
І напіцца да ламаты ў зубах;

Калі лугавыя конікі
Рамантуюць стамлёныя смыкі,
Каб на дзівоснай скрыпцы
вучыць іграць;

Калі мяккія рукі соннага ветру
Ласкава горнуць да сябе
І ціха гладзяць па валасах, —
Ведаю, што я — неад'емная часцінка
Сусвету,
І шчаслівая гэтым!

* * *

Як доўга падае зорка з нябёс!
Як балюча, пакутна згарае...
Ні расстанняў,
Ні сустрэч,
Ні ўсмешак,
Ні слёз:
Ты — не ты, я — не я, — другая!..

На каго наракаць:
На выпадак?
На лёс?
Ты мне й ноччу не мог прысніцца...
Лёг на плечы табе
лістападавы ўзрост:
Я спазнілася нарадзіцца!..

БЕЛАРУСКІ УНІВЕРСІТЭТ

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КПБ.
Зак. 2058. АТ 10601
20 снежня 1984 г.

220080, МІНСК-80, УНІВЕРСІТЭЦКІ ГАРАДОК, ГЕАГРАФІЧНЫ КОРПУС, п. 3.
ТЭЛЕФОН 20-68-27.

Рэдактар
В. П. ВАРАБ'ЕЎ